

Відгук

рецензента, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи

Вищого навчального закладу

„Університет імені Альфреда Нобеля”

Сапожникова Станіслава Володимировича

про дисертаційне дослідження Файермен Олена Олександрівни

„Підготовка майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами”, подане на здобуття

наукового ступеня

доктора філософії (PhD)

зі спеціальності зі спеціальності 015 – професійна освіта

Українське суспільство сьогодні опинилося в умовах військового стану, соціальної напруженості та невизначеності, хаотичності подальшого розвитку. Саме тому формування майбутнього фахівця передбачає, насамперед, опору на саморозвиток задатків і творчого потенціалу індивіда, що вимагає створення для цього відповідних умов, які забезпечують отримання *нового знання*, його збереження і використання за функціональним призначенням, яке не вичерпується тільки пізнавальним аспектом. Природно, що сучасна організація професійної підготовки майбутнього фахівця соціономічної сфери має будуватися не тільки за логікою предмета, а й за логікою майбутньої фахової діяльності, яка передбачає постійну роботу з людьми та безпосереднє спілкування у процесі професійної діяльності з метою здійснення ділових безпосередніх або опосередкованих контактів, зокрема надання того чи іншого виду допомоги людині або групі людей.

Таким чином, необхідною умовою якісної підготовки фахівця соціономічної сфери є формування його здатності до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Але, на жаль, сьогодні змістовий компонент вітчизняної вищої школи більш зорієнтований на формування у

майбутнього фахівця застарілого стереотипу очікування „батьківської опіки” з боку держави і суспільства. Це є однією з причин відсутності у випускника мотивації і здатності до активної власної професійної діяльності, неспроможності до адекватної самооцінки і самореалізації. Водночас інтенсивний розвиток сучасних педагогічних технологій, авторських шкіл, альтернативних інформаційно-комунікативних систем актуалізує питання щодо професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

Отже, актуальність рецензованого дисертаційного дослідження є незаперечною. Система завдань відповідає поставленій меті та конкретизує її, охоплюючи всю широту досліджуваної проблеми, автором використано необхідний та достатній діапазон методів дослідження.

У контексті зазначеного, тема представленої до захисту дисертаційної роботи *Файермен Олени Олександрівни „Підготовка майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами”* з огляду на актуальність поставленої проблеми, ступінь її дослідженості та доцільність її розробки, є своєчасною, оскільки авторка на підставі ґрунтовного наукового аналізу теоретичних засад підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами, розробила та експериментально перевірила власну інноваційну технологію реалізації цього процесу.

З метою дослідження заявленого предмета дослідницею сформульовано й використано низку провідних ідей теоретико-методологічного та практичного характеру.

Першою з таких ідей стало проведення аналізу соціологічної та психолого-педагогічної літератури, розкриття теоретичних засад професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки. Так, на підставі аналізу соціологічної та психолого-педагогічної літератури розкрито теоретичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки, основу яких становили:

європейські, міжнародні й вітчизняні нормативні документи, стандарти вищої освіти стосовно підготовки фахівців соціономічної сфери, в яких окреслено вимоги до зазначених фахівців; напрями наукових пошуків щодо соціальної підтримки, зокрема соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами, що ґрунтуються на різних методологічних підходах (соціоекологічний, соціально-психологічний, структурний, функціональний, синергетичний, сімейноорієнтований); наукові праці, в яких конкретизовано основні дефініції дослідження: «підтримка», «соціальна підтримка», «соціальна підтримка батьків дітей з особливими потребами»; здобутки педагогів і результати дисертаційних досліджень, що презентують сучасний досвід і напрями наукових пошуків щодо професійної підготовки фахівців соціономічної сфери; наукові розвідки, які розкривають зміст та технології підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

Друга ідея дослідження пов'язана з обґрунтуванням сутності та здійсненням компонентно-структурного аналізу готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Так, сутність готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами дослідниця *презентує* як стійке, цілісне, інтегративне утворення особистості, що дозволяє фахівцю здійснювати ефективну соціальну підтримку батьків дітей з особливими потребами завдяки наявності ціннісно-мотиваційного ставлення до надання соціальної підтримки батькам, сукупності знань і вмінь (гностичні, проєктувальні, організаторські, мовленнєві, інтерактивні, морально-етичні), розвиненості соціального інтелекту, толерантності, емпатії, рефлексії. Здобувачкою обґрунтовано такі структурні компоненти досліджуваної готовності: *ціннісно-мотиваційний, змістово-теоретичний, операційно-практичний, особистісний*, а також сукупність критеріїв та їх показників: *мотиваційно-спрямувальний* (рівень потреби у досягненні (прагнення до успіху, саморозвитку,

самовдосконалення), спрямованості на взаємодію, особистісних цінностей (цінності «гуманність», «справедливість»); когнітивний (рівень прагнення до здобування знань та їх застосування у професійній діяльності, допитливості, відкритості новому досвіду; повнота, міцність і характер засвоєння знань щодо соціальної підтримки сімей із дітьми з особливими потребами); діяльнісний (рівень володіння уміннями (гностичні, проєктувальні, організаторські, мовленнєві, інтерактивні, морально-етичні), рівень їх застосування у різновидах професійної діяльності, зокрема під час здійснення соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами); особистісний (рівень соціального інтелекту, толерантності, емпатії, рефлексивності). Також дисертанткою досить вдало визначено рівні сформованості досліджуваної готовності (*низький, достатній, високий*) та зрозуміло розкрито їх зміст.

Третьою ключовою ідеєю дисертаційного дослідження О. О. Файермен стало науково-теоретичне обґрунтування та розробка технології підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Дослідницею обґрунтовано технологію підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами, яка містить такі етапи: концептуально-цільовий, організаційно-підготовчий, змістово-процесуальний, практичний, рефлексивно-коригувальний.

Четвертою провідною ідеєю наукової розвідки О. О. Файермен стало здійснення експериментальної перевірки ефективності технології підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Так, порівняльний аналіз загальних результатів оцінки готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами представлений у рецензованому дослідженні за всіма критеріями засвідчив значне підвищення рівнів її сформованості у здобувачів, які навчалися за розробленою технологією. Достовірність і значущість результатів дослідно-експериментальної роботи з перевірки ефективності технології підготовки

майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами було підтверджено за допомогою непараметричного статистичного критерію Пірсона χ^2 .

П'ята важлива ідея рецензованого дослідження полягала у розробці навчально-методичного ресурсу процесу підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Так, розроблений дисертанткою навчально-методичний ресурс процесу підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами, який містить авторську програму спеціального курсу «Соціальна підтримка батьків дітей з особливими потребами», банк вправ, кейсів, проєктів, рольових та ділових ігор, тренінгів, пакет діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами дійсно сприяє суттєвим позитивним змінам у рівні готовності до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами студентами магістратури.

Слід зазначити, що Файермен О. О. вивчила значний пласт наукових праць (399 найменувань, із них 122 іноземною мовою) щодо досліджуваної проблеми. Дисертанткою проведено фундаментальну та результативну роботу з вивчення проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Але для успішного захисту представленого дослідження здобувачці необхідно звернути увагу на деякі суперечливі моменти роботи:

1. У параграфі 1.3 О. О. Файермен аналізує наукові праці, в яких висвітлюються загальний стан та особливості професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери у зарубіжних країнах (США, Великобританія, Франція, Німеччина, Польща та ін.). На нашу думку, проведене дослідження значно виграло б, якщо у роботі було передбачено окремий параграф присвячений ґрунтовному аналізу зарубіжних систем професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери, де б

вищезазначений аналіз був висвітлений у повному обсязі. У цьому параграфі, на нашу думку, було б корисним визначити, який саме закордонний досвід та новий педагогічний інструментарій, можливо впровадити у нашій країні.

2. У параграфі 2.3 здобувачка зазначає, що до формувального етапу експерименту окрім студентів-магістрантів було залучено 15 викладачів ЗВО, які були учасниками навчально-методичного семінару-практикуму «Технології підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами». На нашу думку, треба було б зазначити вік, кваліфікацію, стаж роботи, кваліфікаційну категорію респондентів-викладачів. Це чоловіки чи жінки? Для психолого-педагогічного експерименту, на нашу думку це є досить важливим.

3. У цьому ж параграфі зазначається, що до експерименту було залучено магістрантів, які є здобувачами другого (магістерського) рівня зі спеціальностей 231 Соціальна робота та 053 Психологія. На нашу думку, до експерименту треба було б залучити ще студентів-магістрантів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, наприклад спеціальності 016 Спеціальна освіта, що надало рецензованому дослідженню додаткового фактичного матеріалу, який би потребував ще теоретичного осмислення, як доказу істинності експерименту.

Втім, висловлені зауваження не зменшують наукової цінності проведеного дослідження. Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Файермен Олени Олександрівни „Підготовка майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами” є завершеним, цілісним, самостійним науковим дослідженням, яке має наукову цінність, теоретичне та практичне значення. Загалом, дисертаційне дослідження повністю відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.); Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), а його автор – Файермен Олена Олександрівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент, доктор педагогічних наук,

професор, професор кафедри інноваційних технологій

з педагогіки, психології та соціальної роботи

Вищого навчального закладу

„Університет імені Альфреда Нобеля”

С. В. Сапожников

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ	
<u>Менеджер з кадрів</u>	<u>Талан НЄ</u>
<u>Талан</u>	<u>НЄ</u>
Дата « <u>01</u> » <u>жовтня</u> <u>2023</u> р.	

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 19:44:16 04.10.2023

Назва файлу з підписом: Відгук Сапожникова на Файермен.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 3.3 МБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Відгук Сапожникова на Файермен.pdf
Розмір файлу без підпису: 3.3 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: САПОЖНИКОВ СТАНІСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ

П.І.Б.: САПОЖНИКОВ СТАНІСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ

Країна: Україна

РНОКПП: 2581200634

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 20:44:17
04.10.2023

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000246D2401B8607604

Алгоритм підпису: ДСТУ-4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований